

sl.1. Vizualni identitet izložbe, Studio Rašić+Vrabec

sl.2. Nagrađeni postav inkluzivne izložbe „Gledam dodiro“, Galerija Vjekoslav Karas u Karlovcu, 18.9.-22.10.2019.

Dizajn postava Studio Rašić+Vrabec

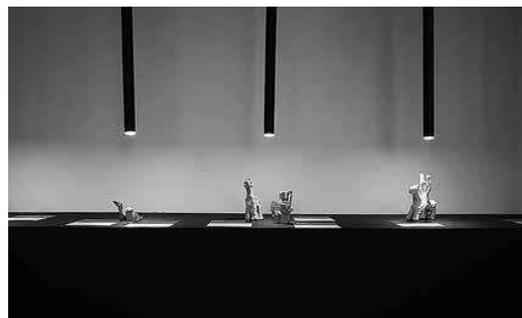
Izniman i izuzetno rafiniran postav usprkos malog budžeta. Bavi se temom inkluzije i invaliditeta na nezaboravan način. Obožavam dosjetljivost i snalažljivost ovog projekta. Jednostavno, a dramatično osvjetljenje poboljšava doživljaj svih posjetitelja. Iz obrazloženja međunarodnog multidisciplinarnog žirija SEGD nagrade

sl.3. Likovni radovi djece oštećena vida iz COO Vinko Bek

INKLUZIVNA IZLOŽBA „GLEDAM DODIROM“

Prva izložba u Hrvatskoj nagrađena nagradom *SEGD Global Design Award 2020.*

LANA BEDE □ Gradski muzej Karlovac, Karlovac

Inkluzivna izložba *Gledam dodiro* bila je postavljena u Galeriji *Vjekoslav Karas* u Karlovcu od 18. rujna do 22. listopada 2019. Izložbu je organizirao Gradski muzej Karlovac, u partnerstvu s Centrom za odgoj i obrazovanje *Vinko Bek* iz Zagreba, a održana je pod pokroviteljstvom pravobraniteljice za osobe s invaliditetom Republike Hrvatske, uz financijsku potporu Ministarstva kulture i Grada Karlovca te sponzora. Autorice izložbe su Lana Bede, viša kustosica pedagoginja Gradskog muzeja Karlovac, ujedno autorica stručne koncepcije, i Tanja Parlov, profesorica likovne kulture iz Centra *Vinko Bek* u Zagrebu. Vizualni identitet, dizajn publikacija i likovnog postava potpisuje Studio Rašić+Vrabec.

Ta koncepcijski i produkcijski inovativna izložba nastala je na temelju interdisciplinarnе suradnje stručnjaka s područja muzejske djelatnosti, obrazovanja i dizajna odgovarajući na suvremene potrebe snažnijeg povezivanja muzeja s lokalnom zajednicom i usmjeravanja na razvoj nove, osobito mlade publike, kao i na aktivno uključivanje osoba s invaliditetom u izložbene sadržaje. Izložba posjetiteljima otkriva začudan svijet likovnog stvaralaštva djece i mladih oštećena vida i poziva ih da osjetom dodira dožive vrhunska kiparska djela iz fundusa Muzeja te javnih i privatnih zbirki. Oslanja se na premisu da djeca svoj likovni senzibilitet razvijaju ne samo putem vlastitoga likovnog stvaralaštva nego i upoznavanjem umjetničkih djela, a muzej im pritom pruža neposredno iskustvo. Izložba je koncipirana kao uranjajuće, istodobno umjetničko, emocionalno i edukativno iskustvo, a cilj joj je da temom, pristupom i odabranim radovima komunicira sa širokim krugom posjetitelja, od djece predškolske dobi (pa čak i beba) do pasioniranih poklonika umjetnosti i likovnih znalaca. Primjer je nove muzeološke prakse *edu-curation* pristupa, koji u pripremi umjetničkih izložaba zagovara ravnopravnu usmjerenost na publiku i na muzejske predmete, odnosno na kustoske i edukacijske prakse.¹

Riječ je o prvoj izložbi iz Hrvatske nagrađenoj uglednom svjetskom nagradom *SEGD Global Design Award 2020.* u kategoriji dizajna izložbi. O značenju nagrade govori činjenica da se u oštroj konkurenciji više stotina visokobudžetnih projekata iz cijelog svijeta izložba *Gledam dodiro*, kao jedina nagrađena izložba iz Europe, našla među deset najboljih u 2020., zajedno s izložbama iz San Francisco MoMA, *The Senses: Design Beyond Vision* u Cooper Hewitt Smithsonian Design Museum i Canadian Museum of History. Međunarodni ocjenivački sud opisao je postav kao „an exceptional and highly refined display, regardless of low budget. Approaches a topic of inclusivity and lack of ability in an unforgettable way. Love the ingenuity and resourcefulness of this project. The simple and dramatic lighting and display enhance the experience for all visitors”.²

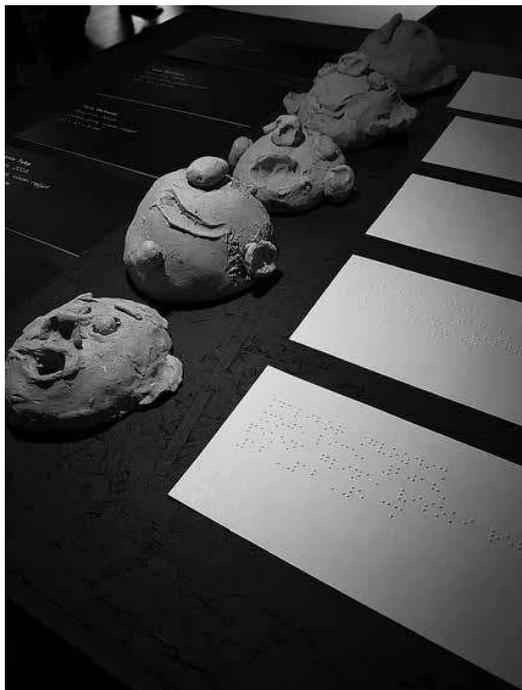
Izložba je osvojila još dvije nagrade. Na *Zagreb Design Weeku 2020.* međunarodni stručni žiri nagradio ju je u kategoriji *Dizajn društvenih inovacija*, a Hrvatsko muzejsko društvo dodijelilo je autoricama izložbe posebno priznanje za osobit doprinos muzejskoj djelatnosti u kategoriji *Realizirane izložbe* u 2019.

Recikliranjem do nagrađenog postava

Izložba je bila postavljena na prvom katu Galerije *Vjekoslav Karas*, na površini oko 400 m². Intrigantan, minimalistički monokromatski postav bio je u potpunosti prilagođen slijepim osobama. Valja istaknuti da je izveden na ekološki osviješten način, gotovo u potpunosti recikliranjem elemenata prijašnjih izložaba i kreativnom upotrebom niskobudžetnih i lako dostupnih materijala. Tehnička i produkcijska rješenja zasluga su umirovljenog muzealca Laze Čučkovića.

1 Pat Villeneuve, Considering Competing Values in Art Museum Exhibition Curation, Stedelijk Studies 8

2 <https://segd.org/seeing-touch-inclusive-exhibition>

sl.4. Izložbeni postament u obliku neprekinutog meandra slijepim osobama omogućuje lakše snalaženje u prostoru i samostalno kretanje

sl.5. Autoportreti djece predškolskog uzrasta iz COO Vinko Bek

sl.6. Izložbena cjelina „Svijet životinja i Slobodni oblici“

sl.7. Taktilno vodstvo, skulptura Koste Angeli Radovanija „Ribarica“, 1942., vl. GMK (snimio Denis Stošić)

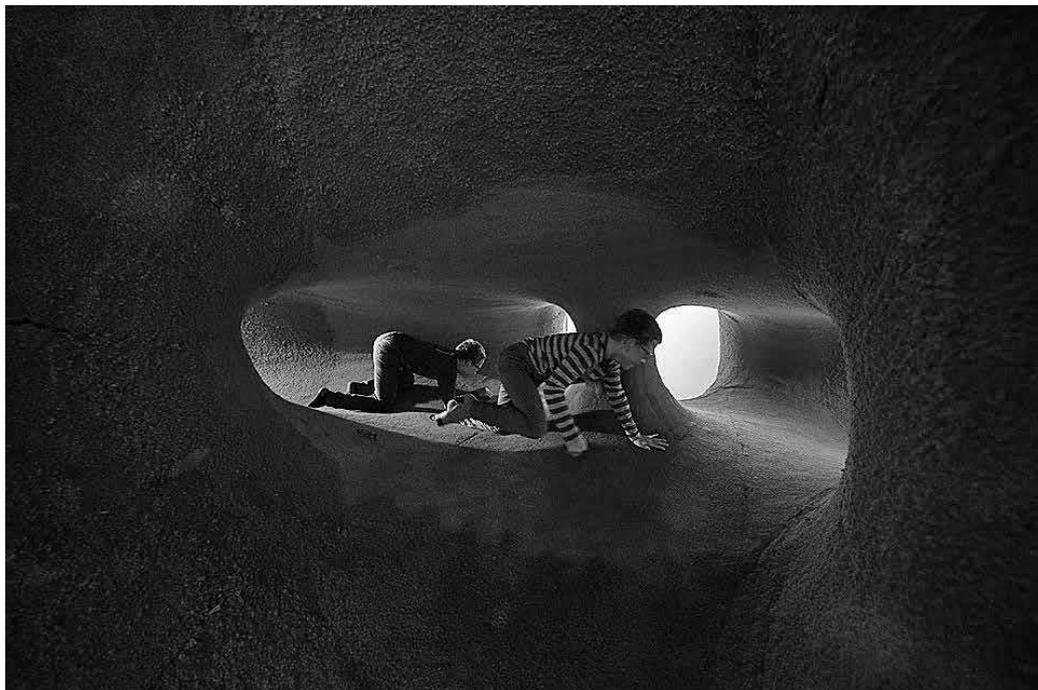
Tamna soba

Ulazak u izložbu započinjao je prolaskom kroz tamnu sobu – prostor potpunog mraka, što je za videće posjetitelje bilo iskustvo otežanog kretanja i orijentacije u prostoru, svojevrsna simulacija slijepoće. U tamnoj je sobi bila izložena jedna umjetnička skulptura dostupna samo osjetom opipa, čime su videći, slijepi i slabovidni posjetitelji stavljeni u ravnopravan položaj.

Metodički pristup prof. Tanje Parlov

U prvom dijelu izložbe predstavljeno je 90 radova učenika s oštećenjem vida iz Centra za odgoj i obrazovanje *Vinko Bek* u Zagrebu, nastalih pod mentorstvom prof. Tanje Parlov u mediju male plastike, reljefa, taktilnih slika i crteža. Radovi su izloženi u mraku, na impresivnom, gotovo 80 m dugom kontinuiranom postamentu u obliku meandra. Svaki je rad osvijetljen svojom svjetlosnom sondom i time dodatno naglašen. Radovi i predmetne legende (na brajci i vidljivom tisku) postavljeni su na horizontalnu plohu postamenta kako bi bili dostupni za opipavanje i lakše čitanje dodirrom. Okosnicu tog dijela izložbe čini pionirski metodički pristup razvoju likovnosti u osoba oštećena vida T. Parlov, koji je usmjeren na razvoj taktilne pozornosti i na usvajanje elemenata likovnog jezika redoslijedom obrnutim

sl.8. Djeca u instalaciji TUFT kolektiva
Numen For Use.
Uzbudljivo, svaka sekunda savršena!!
(iz Knjige dojmova)

od tradicionalnog pristupa oslonjenoga na crtež. Za prof. Parlov razvoj likovnosti počinje upoznavanjem prostora i trodimenzionalnim oblikovanjem, svladavanjem volumena, površina, tekstura i boje (ako postoji ostatak vida). Slijedi dvodimenzionalna ploha i, naposljetku, crtež, koji je za slijepo osobe apstraktan, pa je Parlov razvila tehnike izrade taktilnog crteža, što je prikazano na izložbi, a i posjetitelji su se mogli okušati u izradi taktilnih crteža uz pomoć magneta. Ono što nam se čini vrijednim naglasiti jest da način uvođenja djeteta u likovnost koji Parlov primjenjuje s djecom oštećena vida korespondira s prirodnim senzomotoričkim razvojem djeteta (Ayres), koje u najranijoj dobi ima jak poriv za upoznavanjem svijeta putem tjelesnog iskustva, kretanja i dodira te ima potencijala za širu primjenu u ranom likovnom odgoju djece i zaslužuje pozornost šire javnosti. *Ono što je dobro za slijepo dobro je za sve.*

Molimo vas, dodirujte umjetnost!

U drugom je dijelu izložbe unutar tri tematske cjeline – ljudska figura, animalistika i apstraktni oblici, predstavljen izbor 25 originalnih skulptura, četiri replike figuralne prapovijesne plastike i jedne prostorne instalacije, čime su stvoreni sadržajno i oblikovno zanimljivi mikronarativi točkasto smješteni u prostoru. Izloženi su radovi nastali u širokom vremenskom rasponu – od 2500 godina starih idola s Turske kose do klasika moderne skulpture i eksperimentalnog dizajna 21. stoljeća. Izložena su djela velikana hrvatskog kiparstva 20. stoljeća: Roberta Frangeša Mihanovića, Vanje Radauša, Koste Angelija Radovanija, Dušana Džamonje, Vojina Bakića i Branka Ružića, među kojima su antologijski Deškovićev *Pas na tragu* (1910.) i Bakićev *Bik* (1970.).³ Impresivna futuristička, sedam metara duga prostorna instalacija TUFT grupe Numen / For Use, u koju posjetitelji ulaze i u njoj borave (*social sculpture*) posljednja je izložbena dionica te neobično i radosno kinestezijsko iskustvo za posjetitelje svih dobnih skupina.

Iz fundusa Gradskog muzeja Karlovac izloženo je sedam skulptura (Bakić, Džamonja, Angeli Radovani, Zlatić), dok su ostale skulpture posuđene iz javnih i privatnih zbirki (iz Gliptoteke HAZU-a u Zagrebu, Moderne galerije u Zagrebu, Muzeja moderne i suvremene umjetnosti u Rijeci, Galerije umjetnina grada Slavenskog Broda, zbirke Azinović, atelijera suvremenih kipara Hrvoja Dumančića i Irene Podvorac i dizajnerskog kolektiva Numen / For Use – tvornica Regeneracija, Zabok). Radi prilagodbe izložbe posjetiteljima s oštećenjem vidom i njezina inkluzivnog karaktera, sve je skulpture bilo dopušteno dodirivati, na što su pozivale i naljepnice na zidu.⁴ Pri izboru radova nametnula su se i dva dodatna zahtjeva: odabrati skulpture izvedene u različitim materijalima i različitim načinima obrade kako bi se obogatilo taktilno iskustvo posjetitelja koji privremeno uživaju neuobičajenu povlasticu, a da se pritom zadovolje uvjeti čuvanja izložaka. U dogovoru s kustosima i restauratorima odabrani su radovi u bronci, keramici, kamenu, mramoru, željezu, mesingu, drvu i vuni.

³ „Kvaliteta je ključna. Istraživanja su pokazala da jedino visokokvalitetno umjetničko obrazovanje i obrazovanje u kulturi ima pozitivan učinak na učenike i učitelje” navodi se u *Priručniku za kulturnu osviještenost i izražavanje*, 2014.

⁴ Potaknuto shvaćanjem Georgine Kleege, *More Than Meets the Eye: What Blindness Brings to Art*, 2018.

Prateći sadržaji

Integralni dio izložbe bila su i tri interaktivna *hands-on* punkta za likovno istraživanje i stvaranje, osmišljena kao radionički predah za djecu i odrasle tijekom razgleda, koje je publika odlično prihvatila. Posjetitelji su pri kupnji ulaznice dobivali povez za oči te su mogli iskušati doživljaj izložbe lišeni osjeta vida, a pokraj ulaza u tamnu sobu bio im je ponuđen bijeli štap. Udruga slijepih USKA napravila je evaluaciju postava prije otvorenja i izradila informativne letke dostupne na infopultu, s uputama o komunikaciji sa slijepim osobama i pružanju videće potpore. Uz izložbu su tiskani pozivnica, plakat, *citylight* i *jumbo* plakat te deplijan, a katalog izložbe je u pripremi. Stručni seminar o temi likovnosti i oštećenja vida, pristupačnosti i inkluzivne prakse u muzejima održan je 19. listopada 2019. (predavači T. Parlov i A. Matković iz COO-a *Vinko Bek*; Đ. Gobić Bravar iz Arheološkog muzeja Istre u Puli i L. Bede, Gradski muzej Karlovac; skup je otvorila dr. sc. Maja Vučinić Knežević, tadašnja pomoćnica ministrice za socijalnu politiku).⁵

Ponovite, barem jednom godišnje!

Izložba je pobudila veliku pozornost javnosti i privukla velik broj posjetitelja. Osobito se povećao broj obiteljskih posjeta i ponovljenih posjeta djece u sklopu vrtića ili škole. Tome su zasigurno pridonijeli medijski pokrovitelji i povećanje vidljivosti u javnom prostoru (prvi smo se put koristili *billboardom* ispred Galerije), intenzivnije plakatiranje u gradu, najave radionica na najfrekventnijim gradskim lokacijama – u Gradskoj knjižnici i Aquatici, a pozivani su i psi vodiči za koje je sponzor osigurao hranu i kutak za odmor na izložbi. Brojni zapisi u knjizi dojmova svjedoče o oduševljenju posjetitelja takvim tipom izložbe; navode da je izuzetna, zanimljiva, poučna, lijepa, da im pomaže da bolje shvate svijet slijepih; iskazuju zabavne, emotivne, humane i poticajne dojmove, preporučuju izložbu svima.

„Ispunjeni novim iskustvom, osjećajima i dojmovima shvaćamo da je granice moguće pomicati“ PŠK, vet. tehničari, 1.d; „Impresivno, jedinstveno iskustvo... PONOVI!!! Barem jednom godišnje!!!“ (iz knjige dojmova).

Izložba je dosad gostovala u Slavanskom Brodu, u Galeriji *Ružić* (31. siječnja – 15. travnja 2020.). Planirana su gostovanja u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu 2021. i u Narodnome muzeju u Zadru 2022.

Primljeno: 6. listopada 2020.

THE INCLUSIVE EXHIBITION “I LOOK WITH TOUCH”

THE FIRST EXHIBITION IN CROATIA TO HAVE BEEN AWARDED THE SEG D GLOBAL DESIGN AWARD, 2020

The inclusive visual art exhibition *I look with touch* was the winner of the distinguished world prize for experiential design, the Global Design Award 2020, from SEG D, the Society for Experiential Graphic Design, in the exhibition category. It also won a Special Commendation from the Croatian Museum Society for exhibitions produced in 2019 and a prize of Zagreb Design Week, 2020.

The exhibition takes up the issue of visual education for children with impaired vision in Croatia, and accessibility of art and inclusive practices in museums. The attractive visual design of the exhibition with an 80-metre long black meander and custom-made lighting in the form of probes was created with the use of recycled materials, and is totally adjusted to the capacities of blind people. Ninety pieces of artwork by children were shown, along with 25 original sculptures from museum and private collections and the TUFT spatial installation.

This exhibition, one of the very few in which everything can be touched, was created by Lana Bede, senior curator and educator of Karlovac Municipal Museum and Tanja Parlov from the Vinko Bek Centre, Zagreb; design was by Studio Rašić+Vrabec.

⁵ <https://www.mdc.hr/hr/kalendar/pregled-mjeseca/interdisciplinarni-strucni-seminar-uz-inkluzivnu-izlozbu-gledam-dodirom,103266.html?date=19-10-2019#.X3xCi1JxeyI>